

Plagiaat bij projectaanvragen

Algemeen advies

Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit

Juni 2017

1 Situering: plagiaat bij aanvragen voor onderzoeksfinanciering

1.1 Voorwerp van advies

De essentie van plagiaat is het voorstellen van het werk van anderen als eigen werk. Bij zelfplagiaat gaat het om het voorstellen van eerder eigen werk als nieuw eigen werk. Hierbij valt onder “werk” niet alleen tekst, maar ook ideeën, afbeeldingen, code, berekeningen, etc.

Het vaststellen van plagiaat vereist dus (1) de identificatie van een ander werk en (2) de verificatie dat geen of onvoldoende erkenning werd gegeven aan dit ander werk.

Dit advies handelt over plagiaat bij projectaanvragen waarbij het eigen werk een projectaanvraag is en het ander werk een andere projectaanvraag is. Plagiaat in projectaanvragen waarbij het ander werk deel uitmaakt van de reguliere onderzoeksliteratuur is eveneens onaanvaardbaar maar wordt in dit advies niet behandeld.

1.2 Belang van de problematiek

In het Europese onderzoekslandschap worden onderzoeksmandaten, -projectfinanciering, -materiaal, -verblijven en -prijzen competitief toegewezen aan onderzoekers, op basis van een beoordeling van hun aanvragen daartoe. Aanvragen voor onderzoeksfinanciering bevatten typisch voorstellen waarin nieuw onderzoek wordt geconcipieerd.

Plagiaat bij projectaanvragen is een ernstig probleem, enerzijds vanuit het oogpunt van wetenschappelijke integriteit (onrechtmatige toe-eigening is oneerlijk), anderzijds door het risico op “duplicate funding” (van verschillende kanalen financiering krijgen voor hetzelfde onderzoek, wat ingaat tegen een efficiënt gebruik van onderzoeksmiddelen).

1.3 Vaststellen van plagiaat bij projectaanvragen

Het detecteren en bestrijden van plagiaat bij projectaanvragen vereist een specifieke aanpak omdat (1) er vaak geen toegang is tot andere werken (i.e. andere projectaanvragen) en (2) het voor onderzoekers vaak niet duidelijk is in hoeverre ze bij een nieuwe projectaanvraag moeten aangeven of hun voorstel overeenstemt met eerdere voorstellen (van zichzelf of van anderen).

Als twee projectaanvragen van verschillende onderzoekers gelijkenis vertonen, moet de mogelijkheid van eventuele samenwerking in acht genomen worden. Stel dat men een gelijkenis constateert tussen een projectaanvraag van Onderzoeker A en een aanvraag van Onderzoeker B in de daaropvolgende oproepronde. Om te kunnen spreken van plagiaat in hoofde van Onderzoeker B moet men met zekerheid kunnen vaststellen dat Onderzoeker B op geen enkele wijze betrokken was bij het opstellen van de projectaanvraag van Onderzoeker A. Het is immers mogelijk dat de overlap tussen beide onderzoeksvragen wel degelijk het werk van Onderzoeker B reflecteert, met name als Onderzoekers A en B op een bepaalde manier samenwerk(t)en, bijvoorbeeld als collega's van eenzelfde team of als promotor en doctoraatsstudent.

Er zijn echter geen breed gedragen regels over of en hoe men de inbreng van andere onderzoekers in het tot stand komen van een projectaanvraag moet beschrijven, in tegenstelling tot wat het geval is bij wetenschappelijke publicaties. Er zijn ook geen heldere regels over het duiden van overlap tussen de huidige aanvraag en andere aanvragen van dezelfde onderzoeker (bijvoorbeeld in geval van herhaaldelijk indienen van een eenzelfde projectaanvraag).

Het invoeren van dergelijke regels zou de detectie van plagiaat bij projectaanvragen mogelijk maken. Er is namelijk sprake van plagiaat indien (1) er een significante overlap wordt vastgesteld tussen de huidige projectaanvraag en een projectaanvraag van een andere onderzoeker, én (2) uit de beschrijving van de werkverdeling van beide aanvragen blijkt dat het overlappende onderdeel niet werd ontwikkeld door de aanvrager van de huidige aanvraag én (3) de huidige aanvrager op geen andere manier aangeeft dat het overlappende werk door anderen werd geleverd. Er is sprake van zelfplagiaat indien (1) er een significante overlap wordt vastgesteld tussen de huidige projectaanvraag en een andere projectaanvraag van dezelfde aanvrager én (2) de huidige aanvraag geen informatie bevat over deze overlap.

2 Aanbevelingen aan onderzoek financierende instellingen

2.1 Transparantie over auteurschap en uniciteit van aanvragen

In de eerste plaats is er nood aan transparantie langs de kant van de onderzoekers. Zo kan men aan onderzoekers expliciet vragen om de volgende informatie te verschaffen bij elke projectaanvraag:

1. Welke onderzoekers waren betrokken bij het opstellen van de projectaanvraag? Wat was de bijdrage van elke betrokkene?
2. Zijn er andere aanvragen van de betrokken onderzoeker(s) die deels of volledig overlappen met de huidige aanvraag? Zo ja, op welke manier overlappen de aanvragen en wat is de status van de andere aanvraag?

Deze informatie is immers cruciaal bij het vaststellen van plagiaat bij projectaanvragen (zie 1.3).

2.2 Voorzichtigheid bij het gebruik van informatie over auteurschap en uniciteit tijdens de selectie van aanvragen

De VCWI pleit er echter voor om tijdens de selectie van de aanvragen voorzichtig te zijn met het gebruik van de informatie die de aanvragers aanleveren over eventuele samenwerkingen met andere onderzoekers en overlap met andere aanvragen. Indien een aanvraag minder kans maakt op selectie wanneer de onderzoeker aangeeft dat (1) anderen betrokken waren bij het opstellen van de aanvraag of (2) er overlappende aanvragen zijn, dan kan dit nefast zijn voor de mate waarin onderzoekers deze informatie waarheidsgetrouw declareren. Sanctiëring van de inbreng van anderen of van overlap tussen aanvragen kan dus de detectie van plagiaat bemoeilijken. Bovendien kan het betrekken van andere onderzoekers en overlap tussen aanvragen deel uitmaken van een lovenswaardige en wetenschappelijk integere strategie (bijvoorbeeld het maximaal benutten van beschikbare expertise en financieringskanalen). In die gevallen zijn er dan ook geen redenen om dit te sanctioneren tijdens de selectie van de aanvragen. Wanneer na selectie van een aanvraag alternatieve financiering voor overlappende aanvragen wordt vastgesteld, kan de overlap tussen aanvragen wel in rekening gebracht worden bij het bepalen van de omvang van de financiering van geselecteerde aanvragen (zie 2.4).

2.3 Transparantie over het omgaan met plagiaat bij projectaanvragen

We raden de instellingen aan om vooraf aan aanvragers duidelijk te maken hoe de instelling zal omgaan met het vaststellen van overlap tussen projectaanvragen. Zoals eerder aangegeven, is het louter vaststellen van overlap tussen projectaanvragen niet voldoende om te spreken van plagiaat. Het is dus belangrijk om duidelijk te maken (1) wanneer vastgestelde overlap tussen projectaanvragen beschouwd zal worden als plagiaat en (2) wat de consequenties zijn van het vaststellen van plagiaat.

2.4 Maatregelen om duplicate funding te vermijden

Financiering kan voorwaardelijk zijn op het niet verkrijgen van alternatieve financiering voor overlappende aanvragen. Hierbij moet rekening gehouden worden met andere factoren zoals het type aanvraag. Bijvoorbeeld, bij een aanvraag voor een doctoraatspositie binnen een team is overlap met andere aanvragen uit dat team soms onvermijdelijk of zelfs wenselijk.

Het in rekening brengen van alternatieve financiering vereist een goede afstemming tussen de behandeling van verschillende aanvragen binnen één instelling en tussen verschillende instellingen, in het kader van de bredere maatschappelijke kost van "duplicate funding". Een dergelijke afstemming omvat niet enkel een uitwisseling van informatie over het toekennen van financiering maar ook over de inhoud van de aanvragen zodat de mate van overlap tussen verschillende aanvragen kan worden ingeschat.

2.5 Voorlopige terughoudendheid bij het vaststellen van plagiaat

De VCWI raadt instellingen (en hun CWI's) aan om, in afwachting van de implementatie van onze aanbevelingen, terughoudend te zijn bij het vaststellen van plagiaat bij projectaanvragen. Zonder voldoende betrouwbare informatie over de inbreng van onderzoekers bij het tot stand komen van projectaanvragen is het immers moeilijk om plagiaat vast te stellen.